

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрэн – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шүрекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13 ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	Akhan A., Berdibay D.	Six levels of thinking: applying bloom's taxonomy in education	7846
1848.	Akim A.	Digital tools in language learning:	7848

		advancing lexical-grammatical skills of secondary school students	
1849.	Ermekova R., Amzina K., Adambay Sh.	Methods of using icts in teaching english language in kazakhstan	7852
1850.	Baltabai S.K.	Top online platforms for improving listening skills in foreign language teaching	7856
1851.	Imangaliyeva M.	Analyzing the impact of open educational resources on academic achievement	7862
1852.	Kaldybay M.	Self - study in learning foreign language	7866
1853.	Konakbayeva A.B.	From conventional to multimodal reading: new approaches in teaching english	7869
1854.	Ryskulbek A. Kh., Kaliyeva A. A.	Modern innovations in teaching foreign languages	7873
1855.	Shander D.	The english language acquisition: Why are you still unable to speak it?	7878
1856.	Tangatar A.	The role of graphic organisers in teaching writing skills	7882
1857.	Yerbulatova Zh. M.	Modern innovations in teaching foreign languages	7886
1858.	Zhangabek A. O.	Digital storytelling in efl: enhancing writing and reading skills	7889
1859.	Абай Е. С.	Ағылшын тілі сабақтарында қолданылатын пікірталас әдісі туралы	7896
1860.	Акимбекова К.Ж.	Феномен фальшивой дружбы в рассказе оскара уайльда «преданный друг»	7898
1861.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	7903

1862.	Дүйсенғали Б. Ж., Ақылбаева Ж. Қ.	«Shadowing» (көлеңкелі қайталау) әдісінің білім беру құралы ретінде оқушылардың тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға әсері	7907
1863.	Жаңабай Д. А.	Оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту үшін көркем әдебиетті пайдалану	7910
1864.	Кайратова А. К.	Современные технологии в обучении иностранным языкам: инновации и перспективы	7912
1865.	Кульжин Қ. Н.	Повышение мотивации и учебной активности обучающихся через нейросетевые технологии в веб-приложениях	7915
1866.	Ма мырова Ф. Н.	Инновационные технологии в реализации когнитивно-лингвокультурологического подхода к обучению иностранным языкам в вузе	7919
1867.	Нәрібек Б. С.	Мектептегі ағылшын тілін оқыту үдерісіне мобильді құрылғыларды кіріктіру	7924

ПОДСЕКЦИЯ 13.2 КОНСОЛИДАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В ГЛОБАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

1868.	Amirbekov M. M., Makhambetova Zh. T.	The problem of bullying among adolescents in the republic of kazakhstan	7926
1869.	Bektay N.S.	Review on the effectiveness of digital teaching tools in the school education process	7929
1870.	Kaliyeva A. A., Ryskulbek A. Kh.	Enhancing students' motivation and engagement through inquiry-based learning	7931
1871.	Tazhibay A. M.	Influence of professional guidance for the effective career choice	7937
1872.	Аубакирова С. Т.	Тілдік білім – құндылық бағдар қалыптастырудың маңызды құралы	7942
1873.	Амангелди Д.	Балалардың даму қабілеттіліктеріне деген кеңістікті қалыптастырудағы	7947

		шахмат ойынының маңызы	
1874.	Әшір А. С.	Аз қамтылған отбасындағы балаларды мектеп ортасына әлеуметтендіру	7950
1875.	Әшір А. Т.	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар бастауыш сынып оқушыларын психологиялық қолдау	7953
1876.	Байтуған Г.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда цифрлық технологияларды пайдалану	7956
1877.	Гайсин А. И.	Сущность понятия «эмоциональное неблагополучие студентов»	7959
1878.	Горбунова К. В.	О психологической природе ценностных представлений как регуляторов поведения личности	7962
1879.	Дарбаева Г. Қ.	Цифрлық дәуірде педагог-психологтардағы кәсіби Стресс мәселелері	7966
1880.	Даулетқызы А.	Режиссерлік ойын арқылы баланың байланыстырып сөйлеуін дамыту	7969
1881.	Джаппарова Л.А.	Университет жағдайында шетел студенттерін әлеуметтік-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру	7973
1882.	Дихан А. Б.	Жаңа форматтағы педагогиканың даму үрдісі мен мәселелері	7976
1883.	Ерқасым Н. Т.	Аз қамтылған отбасы балаларын әлеуметтік бейімдеудің педагогикалық шарттары	7980
1884.	Ермекова С. А.	Метанавық целеполагания: возможности развития через систему профессиональной ориентации	7984
1885.	Жапекова М. Н.	Жасөспірім оқушылардың әлеуметтік ортадағы қарым-қатынасына эмоционалды интеллекттің ықпалы	7988
1886.	Жумабай Ә. К.	Жеткіншектердің бос уақытын ұйымдастыру мәселелері	7993
1887.	Жумабекова Ф.	Синдром самозванца среди зуммеров: влияние цифровых технологий и социально-культурных факторов	7998
1888.	Задаев О. Т.	Болашақ әлеуметтік педагогтердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру: теориялық және	8001

		практикалық аспектілер	
1889.	Исмаил Н.	Балалар үйіндегі жеткіншектерді еңбекке баулуды әлеуметтік-педагогикалық қолдаудың жүйесі	8003
1890.	Кабдуалиева А. Ж.	Корпоративная культура как инструмент повышения эффективности деятельности образовательной организации	8006
1891.	Кошенова М. М.	Ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың заманауи көрінісі	8011
1892.	Кудайбергенова А. Т.	Жасөспірімдердің оқу мотивациясын қалыптастыру мүмкіндіктері	8015
1893.	Кулдашева Н.У.	Студенттердің психологиялық денсаулығын зерттеу ерекшеліктері	8017
1894.	Кулдашева Н.У. Ырымбаева Н. А.	Болашақ педагогтардың цифрлық мәдениетін дамыту жолдары	8020
1895.	Кульмагамбетова Г. С.	Процесс ознакомления с предметным миром как инструмент развития словарного запаса у детей младшего дошкольного возраста	8023
1896.	Куршева А. В.	К проблеме влияния родительского стиля воспитания на развитие самооценки у детей	8028
1897.	Кусаинова Т. К.	Библиотерапия арқылы жеткіншектердің құндылық қатынастарын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық негіздері	8032
1898.	Қабдулуахит М. Б.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу дағдарымын бағалау	8035
1899.	Лукашкина А. Т.	О некоторых психологических проблемах детской одаренности	8039
1900.	Моминова Г. М.	Творческий потенциал школьников как фактор успешной академической социализации	8043
1901.	Мұратқызы А., Байтана Ә. Е.	Театр педагогикасы тарихының оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруда қолданылуы	8046
1902.	Мұратова Д. Т.	Арт-терапия әдістерімен жасөспірімдердің өзіндік қарым-	8051

		қатынасын оңтайландыру	
1903.	Нуриева Д. Р.	Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей	8055
1904.	Сабыржан А. Б.	Эмиль реджио педагогикасы негізінде балалардың байланыстырып сөйлеуін қалыптастырудың мүмкіндіктері (ересек топ)	8059
1905.	Сарқыт Е. М.	Ж.Аймауытовтың қазақ тілін оқыту әдістемесі: жаңартылған білім беру мазмұны және әлемдік әдістемелік ұстанымдармен сабақтастық	8062
1906.	Соколова К. И.	Исследование трудностей обучения студентов с СДВГ	8065
1907.	Спандияр П. Ж.	Инновациялық мектептер жағдайында жеткіншектердің мамандық таңдау мотивациясын қалыптастыру	8069
1908.	Сұлтанова А. Н.	Жобалық оқыту әдісі оқушылардың мотивациясын арттыру құралы ретінде	8072
1909.	Тайгарина А. Э.	Психикалық дамуы тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларының инклюзивті ортаға бейімделу ерекшеліктері	8076
1910.	Тұрлыбаева Ж. С.	Шетелдік оқушыларды қазақстанның білім беру жағдайына бейімдеудің ерекшеліктері	8079
1911.	Туранова А. А.	Бейімдік дене шынықтыру арқылы аутизм синдромы бар балаларды әлеуметтік ортаға бейімдеу	8082
1912.	Хайруллина Д. Е.	Мектептегі кәсіби бағдар беру жұмысы негізінде жасөспірімдердің саналы кәсіп таңдауын жетілдіру	8085
1913.	Чикова И. В.	О некоторых аспектах развития субъектности студента вуза: реалии и перспективы	8094
1914.	Шарапатова Р. Ж.	Бесінші сынып оқушыларын негізгі мектепке бейімдеу	8097

**ПОДСЕКЦИЯ 13.3 АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА**

1915.	Аблаева Н. М., Волчихин А.А.	Проблемы физического развития в современном мире у подростков.	8101
1916.	Актаева А.Г., Мысан В.В.	Использование современных технологий (виртуальная реальность (vr) и цифровые тренажеры) в обучении и подготовке спортсменов и учащихся в возрасте 16-21 года.	8104
1917.	Алдабергенова Ж.Б.	Күш төзімділікті дамыту маңызы.	8106
1918.	Амантаева А.Б.	Биологические ритмы стрелков: влияние режима дня на точность.	8107
1919.	Асылханова Л.Д.	Құзыреттілік тәсілін қолдану арқылы 8 сынып оқушыларының ағылшын тіліндегі биология бойынша білім сапасын арттыру.	8112
1920.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстан республикасындағы есірткілікті үгіттеу: журналистикалық зерттеу.	8115
1921.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстандағы есірткіге тәуелділіктің қазіргі бейнесі және жастардың пікірі.	8118
1922.	Бусурман Д. Қ.	Оптимизация тренировочного процесса в беге на средние и длинные дистанции для школьников.	8124
1923.	Бейсекеева А.	Особенности подготовки дзюдоистов к соревнованиям различного уровня.....	8127
1924.	Бактыбай Н.К.	Жас боксшылардың дене қасиеттерін жетілдіру әдістері.	8128
1925.	Бақытжан Н.	Қазақтың ұлттық ойындары арқылы ойлау қабілеттері дамыту.	8133
1926.	Бойцова З.	Влияние психологической подготовки на результаты спортсменов в стендовой стрельбе.	8136
1927.	Болатов Б.Б.	Бокспен айналысатын 10-12жастағы балалардың физикалық қасиеттерін дамыту әдістемесі.	8138
1928.	Гончарук А.А.	Современные тенденции предмета физическая культура в общеобразовательной школе.	8140
1929.	Гуралевич Н.	Роль капитана в организации командной игры в волейболе.	8142
1930.	Даулет Д. Қ.	Психологическая подготовка дзюдоистов на соревнованиях.	8144
1931.	Дәуренбек А.	Дене шынықтырудың адамның ақыл-ой қызметіне әсері.	8146

1932.	Достов И. Б.	Бес асық қазақ халқының ойыны және оның қазіргі қоғамдағы маңызы туралы.	8150
1933.	Дауменов А.Б., Хамзин С.О.	История развития бокса как спортивной дисциплины.	8153
1934.	Елшибек Б.Ч., Ем Н.С.	Влияние занятий физической культурой на развитие когнитивных функций у детей младшего школьного возраста (7-10 лет).	8155
1935.	Ержанқызы А.	Волейбол арқылы 11-12 жас аралығындағы жасөспірімдердің физикалық қасиеттері мен дене дамуын арттыру.	8158
1936.	Есіркеп Қ. Ж.	Бастауыш сыныпта ойыны арқылы балалардың логикалық ойлауын дамыту.	8160
1937.	Еспембетова Г.	Дене шынықтыру құралдарын қолданудың педагогикалық технологиялары көмегімен жас еркін күрескерлердің дене қасиеттерін дамыту.	8164
1938.	Жемпеисова Ә.	Дене тәрбиесі барысында үйрету және дамыту негіздері.	8165
1939.	Жолдубаев А.А., Кожегалденов А.Г.	Роль бокса в физическом развитии подростков: влияние на здоровье, мотивацию и социальную адаптацию.	8169
1940.	Жулсаитова Г.Е.	Жаһандану жағдайында қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы өнерінің рөлі.	8171
1941.	Закутняя С. Н.	Этические аспекты организации и проведения сурдлимпийских игр: взгляд тренеров и спортсменов.	8174
1942.	Иванова Д.	Влияние волейбола на физическое и психологическое развитие подростков.	8180
1943.	Изтаев Н.А.	Кибер алаяқтыққа қарсы тұрудағы құқықтық зерттеу: заманауи тенденциялар және әлемдік тәжірибелер.	8183
1944.	Иргетаева Т.М.	Жасөспірімдер волейболы: болашақ чемпиондарды тәрбиелеуді жетілдіру.	8187
1945.	Ильясов Ә. Е.	Жоо - дағы дене шынықтырудағы денсаулық сақтау технологиясы.	8190
1946.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8192
1947.	Какен А.Д.	14-15 жас аралығындағы баскетболшылардың жылдамдық-	8195

		күш қабілеттерін дамыту әдістемесі.	
1948.	Какимжан Н.	Дене тәрбиесінің жаңа технология арқылы баланы оқыта отырып, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.	8197
1949.	Күнтуған Ж.М.	Қазақстандағы ауа ластануы мен басқа да экологиялық аспектілеріне қатысты жаңа мемлекеттік құжаттарын талдау.	8201
1950.	Құрманова Ж. Қ.	Гендерные особенности судейства в волейболе: сравнительный анализ эффективности мужчин и женщин в роли арбитров.	8204
1951.	Касымова М.А.	Влияние карате на показатели выносливости у спортсменов 15–17 лет.	8208
1952.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8211
1953.	Лазарь Д. Д., Сериков Т.Р.	Формирование командной работы, через спортивные игры.	8214
1954.	Мамырхан Н.	Баскетбол секциясында шұғылданатын 12-13 жас жасөспірімдердің дене дайындығы мен функционалдық жағдайын дамыту әдістемесі.	8216
1955.	Мухтарова А.	Дене шынықтыру физиологиялық және биохимиялық негіздері.	8218
1956.	Mukhanova К.В.	The impact of sports on society.	8222
1957.	Нүсіпақын А.	Болашақ дене шынықтыру мұғалімінің әдістемелік белсенділігін арттыру жолдары.	8224
1958.	Нугманова Г. М.	Ұлттық ойындардың оқушыларға үйрете отырып, бала бойындағы негізгі қасиеттерінің дамыту ерекшелігі.	8227
1959.	Оразғалиев А., Маратов Ч.	Футбол и образование: совмещение спорта и учёбы.	8232
1960.	Нурмагамбетова К. К.	Спортивная акробатика и олимпийское движение: барьеры и перспективы включения.	8234
1961.	Петренко Д.	Особенности тренировочного процесса спортсменов по академической гребле.	8236
1962.	Подсухина Е.Е.	Особенности психологической подготовки связующего игрока в профессиональном волейболе.	8238
1963.	Рахимова Ж.	Реабилитация травм в волейболе.	8243
1964.	Ракишев Ж.С.	Көшбасшылық – жастардың жеке тұлғалық дамуының негізі.	8245

1965.	Рахимова Ж.	Профилактика и реабилитация в волейболе.	8247
1966.	Серікбай А.	Дене шынықтыру жаттығуларының оқушылардың ағзасына тигізетін әсері.	8250
1967.	Серікова З.Қ.	Джиу-джитсуда (файтинг) техникалық-тактикалық іс-қимылдардың оқу процесін құру ерекшеліктері.	8254
1968.	Серикбаев Б.Т.	Дене шынықтыру мен спортты дамытудың өзекті мәселелері, үрдістері мен перспективалары.	8257
1969.	Сирлибаев М.К.	Білім берудегі гендерлік көзқарас мәселелері бойынша дене шынықтыру мұғалімдерінің құзыреттілігін дамыту.	8259
1970.	Сұлтанов Б.Е.	Влияние сотрудничества с тренером на карьеру и достижение спортсмена.	8264
1971.	Сұңғатолла М.	Профилактика травм у юных баскетболистов: анализ наиболее частных повреждений и методы их предотвращения.	8266
1972.	Темірғали Т.А., Басшибаев А.А.	Травмы в греко-римской борьбе: причины и профилактика.	8269
1973.	Тасқын А.	Студент жастардың дене тәрбиесімен үнемі айналысулары салауатты өмір салтын қалыптастыру негізі.	8271
1974.	Темиргалиева С.Е.	Современные вызовы и перспективы развития системы образования и воспитания в республике казахстан.	8275
1975.	Тлемисова К.К.	Психология победителя: что отличает чемпионов в волейболе.	8278
1976.	Toleukhanova А.А.	Factors contributing to the termination of athletic careers among sports major students.	8282
1977.	Төрегелді А.	Дайындықтың бастапқы кезеңінде 9-10 жас каратэшілерге спорттық қозғалыстарды үйретудің техникасы мен әдістемесі.	8284
1978.	Тюлюбаев Д.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	8286
1979.	Тюлюбаев Д., Кагенов А.	Физическое развитие детей 4–5 классов с использованием цифровых технологий в подвижных играх.	8288
1980.	Тюлюбаев Д.Б.,Кагенов А.Р.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы	8289

		повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	
1981.	Тлеуберген А.Ж., Айтореева М.А.	Дене шынықтыру мен спорттың тұлға дамуына ықпалы.	8292
1982.	Умирова Д. Р.	Развитие двигательных навыков у детей младшего дошкольного возраста с помощью физкультурных праздников.	8294
1983.	Ушенина Е.С.	Оздоровительные физические упражнения при внутренних факторах риска у учащихся 9 классов.	8296
1984.	Ушенина Е.С.	Методы оценки психологического состояния спортсменов по пауэрлифтингу и их эффективность.	8302
1985.	Фарит Ж.	Әйелдердің еркін күресіндегі психологиялық қолдау мен қамтамасыз ету ерекшеліктері туралы.	8306
1986.	Хватюк Д.	Травмы в пауэрлифтинге: причина и профилактика№	8308
1987.	Шилибаев Н.А.	Орта мектеп жасындағы оқушылардың техникалық дайындағының әдістемелік ерекшеліктері.	8311
1988.	Шилибаев Н.А.	Спорттық ұйымдардағы қаржылық менеджмент.	8313

Список использованной литературы:

1. Little, D., Devitt, S., Singleton, D. Authentic Texts in Foreign Language Teaching: Theory and Practice // Dublin: Authentik, 1988. P. 23–56.
2. Gilmore, A. Authentic Materials and Authenticity in Foreign Language Learning // Language Teaching, 2007. №40(2). P. 97–118.
3. Nation, P. Teaching ESL/EFL Reading and Writing // Routledge, 2009. P. 134–168.
4. Byram, M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence // Multilingual Matters, 1997. P. 45–78.
5. Ryan, R. M., & Deci, E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being // American Psychologist, 2000. №55(1). P. 68–78.
6. Deci, E. L., Ushoda, R. M. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior // Springer, 2002. P. 112–145.

УДК 371.3.004

«SHADOWING» (КӨЛЕҢКЕЛІ ҚАЙТАЛАУ) ӘДІСІНІҢ БІЛІМ БЕРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТЫҢДАУ ЖӘНЕ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУҒА ӘСЕРІ

Дүйсенғали Балжан Жандосқызы, Ақылбаева Жанерке Қанатқызы

duisengalibalzhan@gmail.com, zhanerke2151@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Жоғары Білім Мектебі факультетінің 1 курс студенттері, Астана,
Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Қызырова Ә.М.

Қазіргі таңда шет тілдерін үйренудің көптеген әдістері мен тәсілдері бар. Олардың ішінде жаңа тілді меңгерудің жалғыз дұрыс әдісі жоқ. Бір адамдарға бір әдіс тиімді болса, басқаларына басқа тәсіл ыңғайлы болуы мүмкін. Тілді арнайы таңдалған бір әдіспен оқуға болады немесе әртүрлі әдістерді біріктіріп, өзіңізге ыңғайлы етіп өзгертуге болады. Сондай-ақ жаңа тәсілдерді зерттеп, оларды тәжірибеде қолданып көру әрдайым пайдалы, өйткені бұл оқудың тиімділігін арттыруға көмектеседі. Олардың ішінде shadowing техникасының маңызы жоғары. Бұл атау ағылшын тіліндегі shadow – «көлеңке» сөзінен шыққан. Қазақша оны көлеңкелі қайталау әдісі деп те атайды. Қысқаша айтқанда, бұл әдіс аудиоматериалдарды тыңдап, диктордың айтқанын эхо сияқты қайталаудан тұрады, яғни жазбаны тоқтатпай, сөзбе-сөз ілесе айту керек. Алғашында бұл әдіс біртүрлі, қиын әрі пайдасыз болып көрінуі мүмкін. Алайда shadowing техникасы өте тиімді, оның көптеген артықшылықтары мен қолданушылары бар. Бәлкім, сіз де бұл әдіспен танысқаннан кейін оның жанкүйерлерінің біріне айналасыз. Бұл мақалада shadowing әдісінің мәні, оның тиімділігі, қолдану тәсілдері және тіл үйренуге тигізетін әсері қарастырылады.

Shadowing (ағылш. *shadow* – «көлеңке») әдісінің мәні – белгілі бір шетел тілінде сөйлеушімен бір уақытта дауыстап қайталау, сөйлеу екпінін және дыбысталуды мүмкіндігінше дәл жеткізу. Бұл әдісті лингвистика профессоры, оқытушы және полиглот Александр Аргуэльес ойлап тапқан. Ол тек шетел тілдерін меңгерудегі жетістіктерімен ғана емес (қазіргі уақытта А. Аргуэльес 50 тілді біледі), сонымен қатар тілді өз бетінше үйренуге арналған кеңестерімен де танымал [3].

1997 жылы Аргуэльес Оңтүстік Кореядағы Хандонг университетінде еуропалық тілдерді оқытқан және күн сайын 16 сағатын шетел тілдерін үйренуге арнаған. Ол белгілі бір тілдегі айтылымын саябақта серуендеу кезінде жаттықтырған, әрбір дыбысты анық, дауыстап және сенімді түрде айтуға ерекше көңіл бөлген. Осылайша, Аргуэльес шетел тілін меңгеруде сөйлеушімен қатар айту әдісі сөйлеу дағдылары мен тыңдап түсіну қабілетін жақсартудың ең тиімді тәсілі екенін анықтаған [3].

Сонымен қатар ол шет тілін үйренудің бастапқы кезеңінде «blind shadowing» («соқыр имитация») әдісін қолдануды ұсынады. Бұл әдісте адам мәтінді көрмейді, тек өз тыңдау қабілетіне сүйеніп, ана тілінде сөйлейтін адаммен бір уақытта барлық сөздерді қайталайды.

Kadota shadowing әдісінің екі түрін ұсынады: pre-shadowing (сабақ мазмұнын меңгермей тұрып жасалатын көлеңкелі қайталау) және post-shadowing (сабақ мазмұнын меңгергеннен кейінгі көлеңкелі қайталау). Pre-shadowing кезінде оқушылар барлық назарын естілетін дыбыстарға аудара алады, себебі олар үшін тек сол дыбыстар ғана ақпарат көзі болып табылады. Ал post-shadowing кезінде оқушылар контекстпен алдын ала таныс болғандықтан, олардың мазасыздығы төмендейді, бұл өз кезегінде shadowing әдісінің психологиялық қиындықтарын азайтады[1].

Shadowing әдісінің түрлерімен қатар Kadota екі ұғымды енгізді: top-down shadowing, яғни оқушылар мәтіннің мазмұнын, құрылымын және сөздігін зерттегеннен кейін көлеңкелі қайталау әдісі арқылы жаттығады. Ал bottom-up shadowing, яғни керісінше оқушылар мәтінді зерттемей тұрып жаттығады [4].

Pre-shadowing және post-shadowing әдістерінің теориялық артықшылықтары мен кемшіліктері келесідей сипатталады. Pre-shadowing әдісінде оқушылар дыбыстарға ғана назар аударуға мәжбүр болады, өйткені олар тек осы дыбыстарға сүйене отырып ақпарат ала алады. Бұл тәсіл тыңдалған әңгімені қабылдау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Ал Post-shadowing әдісінде оқушылар жаңа үйренген фонология, сөздік қор және грамматикалық ережелер арасында когнитивті ресурстарын бөліп, дыбыстарға назарын жоғалтуы мүмкін. Алайда, мәтінмен (контекстпен) таныс болу оқушылардың мазасыздығын төмендетіп, көлеңкелі қайталау процесінің психологиялық шығындарын азайтуға ықпал етеді. Сондай-ақ, алдын ала меңгерілген білім (мысалы, сөздік қор мен грамматика) қайталау арқылы нығайтылуы мүмкін [4].

Шиотаға келетін болсақ, ол shadowing әдісінің әртүрлі түрлерін жіктеп, оларды орындау техникасына қарай сипаттады:

- Delayed shadowing – кешіктіріп қайталау: оқушы естіген сөздерді бірнеше секундтық кідіріс арқылы қайталайды.
- Phrase shadowing – фразалық қайталау: сөйлемдер арасында үзіліс жасап қайталау, бұл интонация мен сөйлем құрылымын жақсырақ меңгеруге көмектеседі.
- Parallel shadowing – параллель қайталау: диктормен қатар бір уақытта сөйлеу (кідіріссіз). Бұл ең күрделі түрі, өйткені ақпаратты жылдам өңдеуді талап етеді.
- Speed reading – жылдам оқу: мәтінді дауыстап мүмкіндігінше жылдам оқу, бұл кезде мәтінді түсіну екінші орынға қойылады[3].

Ал Tamai – shadowing әдісінің тыңдау дағдысына әсерін зерттеп, оның шет тілін үйренуде есте сақтау қабілетін жақсартатынын дәлелдеді. Ол бұл әдісті тыңдалымға негізделген оқыту стратегиясы ретінде қарастырды. Өкінішке орай Қазақстанда бұл әдіс бойынша арнайы ғылыми зерттеулер жүргізілмеген.

Shadowing әдісі, немесе «көлеңкелі қайталау» әдісі, қарапайым қайталаумен салыстырғанда бірқатар айқын артықшылықтарға ие. Ол үйреніп жатқан тілдің дыбыстық және ырғақ-интонациялық ерекшеліктерін барынша дәл қайталауға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде сөйлеу жылдамдығын дамытуға және шет тілін тыңдау арқылы түсіну дағдысын жақсартуға көмектеседі. Бұл әдістің ресурстық мүмкіндіктері кез келген аудиоресурстарды (аудиокітаптар, фильмдер, мультфильмдер, подкасттар және т. б.) пайдалануға мүмкіндік береді, бұл таңдалған тілді үйренуге деген қызығушылықты сақтауға ықпал етеді. Техниканың әртүрлі нұсқалары shadowing әдісін өзіңе ыңғайлы түрде бейімдеуге мүмкіндік береді, осылайша шет тілін үйрену процесін барынша қолайлы әрі тиімді етеді [2].

Shadowing әдісінің кейбір жағдайларда нәтижелілігі төмендеуі мүмкін. Оқу процесінің бастапқы деңгейінде жетекші болмаған жағдайда әдіс дыбыстарды артикуляциялаудағы қателіктердің бекітілуіне әкелуі: шет тілін жаңадан үйрене бастаған адам аудиожазбадағы дыбысты дұрыс естімей, оны ана тіліндегі ұқсас дыбысқа алмастыруы мүмкін. Shadowing әдісі уақыт пен төзімділікті талап етеді: егер оқушының жеткілікті мотивациясы болмаса, бұл әдісті кезең-кезеңімен орындау қиынға соғады. Бұл тек нәтижеге ғана емес, жалпы тіл үйрену процесіне де теріс әсер етуі мүмкін [3].

Shadowing әдісін тиімді қолдану үшін бірнеше қадамдарды қарастыруға болады. Ең алдымен, оқушы қай акцентте сөйлеуді қалайтынын анықтауы керек (британдық немесе америкалық). Одан кейін қызықты видео материал таңдалып, тыңдау процесі басталады. Ана тілінде сөйлейтін адамның айтылымына, интонациясына, сөйлеу ырғағына және жылдамдығына ерекше назар аудару маңызды. Қажет болған жағдайда әр сөздің фонетикалық транскрипциясын қарап шығу ұсынылады. Диктордың сөздерін кідірістен кейін дәл сол қарқынмен, сол интонациямен және айтылыммен қайталау қажет. Жаттығу барысында оқушы өз дауысының жазбасын тыңдап, оны бастапқы аудиомен салыстырады. Егер айтылымда қателіктер анықталса, оларды түзетуге тырысып, жазбаны қайта жасау керек. Бұл процесті айтылым жетілдірілгенге дейін бірнеше рет қайталау ұсынылады [2].

Көлеңкелі қайталау – тыңдау мен сөйлеу дағдыларын бір мезетте жетілдіруге көмектесетін белсенді тәсіл. Мәселен, Pimsleur әдісі сөздер мен сөйлем құрылымдарын жаттауға бағытталғанымен, сөйлеу ырғағы мен нақты айтылымға жеткілікті назар аудара бермейді. Тілдік алмасу әдісі шынайы қарым-қатынас тәжірибесін береді, алайда оны үнемі тұрақты түрде қолдану үшін тіл серіктесін табу қиындық тудыруы мүмкін. Ал түсінікті контентке негізделген оқыту тыңдалымды жақсартады, бірақ белсенді сөйлеу машығы жеткіліксіз қалып қояды. Дәстүрлі грамматикалық тәсіл ережелер мен құрылымдарды түсінуге сеп болса да, тілді еркін қолдану деңгейіне жеткізуі екіталай.

Көлеңкелі қайталау – аталған әдістердің әлсіз тұстарын толықтыра отырып, дыбыстау, интонация және сөйлеу ырғағын дәл жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл әдісті басқа тәсілдермен ұштастыра қолдану шет тілін тиімді әрі жан-жақты меңгеруге жол ашады.

Сондай-ақ Shadowing әдісін тиімді қолдану үшін әртүрлі цифрлық құралдар мен қосымшалар бар (YouGlish, Speechling, Audacity, LingQ және т.б.). Мысалы, тыңдау және қайталау жаттығулары үшін арнайы аудио немесе бейнежазба платформалары қолданылады. Бұл құралдар арқылы оқушылар өз дауыстарын жазып, оларды бастапқы аудио немесе бейнежазбамен салыстыра алады. Сонымен қатар, арнайы оқыту қосымшалары мен веб-сайттар арқылы сөйлеу үлгілерін тыңдап, дұрыс интонация мен дыбысталуды қайталауға мүмкіндік беріледі. Кейбір платформалар оқу материалдарын субтитрмен немесе транскрипциямен ұсына отырып, shadowing әдісін тиімді әрі түсінікті түрде жүзеге асыруға көмек көрсетеді.

Қорытындылай келе, Shadowing әдісі – шет тілін үйренушілер үшін айтылым мен тыңдау дағдыларын жетілдіруге арналған ерекше тәсіл деп айта аламыз. Бұл әдіс арқылы тіл үйренуші сөйлеу ырғағы мен интонациясын дәл қайталап, ана тілінде сөйлейтіндерге барынша жақындай түседі. Оның тиімділігі көптеген зерттеулермен дәлелденген, ал тәжірибеде қолдану арқылы тілдік дағдыларды жаңа деңгейге көтеруге болады. Shadowing әдісінің басты артықшылықтарының бірі – оның қолжетімділігі. Кез келген аудиоматериалды пайдалана отырып, оқушы өзіне ыңғайлы қарқынмен жаттыға алады. Сонымен қатар, бұл әдіс сөздік қорды байытуға, сөйлеу жылдамдығын арттыруға және дыбыстарды дұрыс айтуға көмектеседі. Оны жүйелі түрде қолдану арқылы тіл үйрену процесі әлдеқайда тиімді әрі қызықты бола түседі.

Дегенмен, бұл әдіс төзімділікті, ұқыптылықты және тұрақты жаттығуды талап етеді. Бастапқы кезеңде қателіктер жіберілуі мүмкін, бірақ оларды түзету арқылы айтарлықтай нәтижеге жетуге болады. Shadowing әдісін үнемі қолдану – шет тілінде еркін сөйлей алудың кепілі. Тіл үйрену – үздіксіз процесс, ал дұрыс тәсілдермен ол әлдеқайда жеңіл әрі нәтижелі болмақ.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. An investigation of the shadowing technique in teaching speaking to English as a Foreign Language students
https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/Pwint%20Yee%20Win_DOI_v3.pdf
2. Техника shadowing (теневого повтор, эхо-повтор) при обучении аудированию на английском языке)
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnika-shadowing-tenevoy-povtor-eho-povtor-pri-obuchenii-audirovaniyu-na-angliyskom-yazyke>
4. Преимущества использования метода Shadowing (теневого повтора) в процессе изучения иностранного языка
5. https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/135848/1/978-5-91256-651-6_2024_015.pdf
6. The effectiveness of pre- and post-shadowing in improving listening comprehension skills
7. https://jalt-publications.org/files/pdf-article/38.1tlt_art1.pdf

УДК: 373.5:81'42

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ DAҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ ҮШІН КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТТІ ПАЙДАЛАНУ

Жаңабай Дана Асқарқызы

dana.zhanabai@gmail.com

«Шетел тілі мұғалімдерін даярлау» мамандығының 4 курс студенті
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші – А. Е. Ниязова

Аңдатпа. Бұл мақалада көркем әдебиетті оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту құралы ретінде қолдану мәселесі қарастырылады. Ғылыми әдебиеттер мен практикалық тәжірибе негізінде ағылшын тілі сабақтарында әдеби жанрларды қолданудың әдістемелік тәсілдері ашылып көрсетіледі. Сондай-ақ, оқушылардың сенімді ауызекі сөйлеу, сыни ойлау және оқу үдерісіне эмоционалды тартылуын қалыптастыруға көмектесетін нақты тапсырмалар мен әдістер сипатталады.

Кілтті сөздер: көркем әдебиет, сөйлеу дағдылары, коммуникативтік құзыреттілік, ағылшын тілі, оқушылар, мотивация, сыни ойлау

Кіріспе

Қазіргі қоғам мектеп түлектерінен шет тілін меңгеріп қана қоймай, өз ойын ауызша еркін әрі сенімді түрде жеткізе білуін талап етеді. Сөйлеу шет тіліндегі коммуникативтік құзыреттіліктің басты компоненті болып табылады және оны дамыту – мектептегі тіл үйретудің негізгі міндеттерінің бірі. Алайда көптеген оқушылар ауызекі сөйлеуді меңгеруде тілдік кедергі, өзіне сенімсіздік, сабақтарда пассивтілік сияқты қиындықтарға тап болады. Бұл жағдай мұғалімдерден оқушыларды белсенді қарым-қатынасқа ынталандыратын әдістемелік тәсілдерді қолдануды талап етеді. Осындай тәсілдердің бірі – көркем әдебиет. Ол оқушылардың сөйлеу белсенділігін дамытуда зор әлеуетке ие. Әдеби шығармалар эмоционалдық жауап тудырып, қызықты әрі оқушыға жақын тақырыптарды талқылауға мүмкіндік береді, мәдени сауаттылықты қалыптастырады. Олар жай ғана оқуға арналған мәтін ғана емес, сонымен қатар сөйлеу, ой қозғау, шығармашылық тапсырмалардың негізіне айналады. Осы мақаланың мақсаты – көркем мәтіндерді сөйлеу дағдыларын дамыту құралы ретінде теориялық тұрғыда негіздеп, практикалық тиімділігін көрсету.

Теориялық негіздеме

Көркем әдебиет – бұл тек сөздер мен грамматикалық құрылымдар жиынтығы ғана емес, тұтас бейнелер, эмоциялар және мәдени кодтар әлемі. Дұрыс қолданылған жағдайда ол